

Gifta kvinnors kommunala rösträtt.

Av

Anna Bugge-Wicksell.

Den kommunala rösträtten är i Sverige fotad på allmänna bevil-
ningen. Allmänna bevilningen åter är av två olika slag, dels *fastig-*
*hets*bevilning, dels bevilning av *inkomst* av kapital eller arbete.

För att gift kvinna skall kunna påföras *fastighetsbevilning* fordras,
dels att vederbörande fastighet skall tillhöra henne *enskilt*, samt att
hon låtit *mantalsskriva* sig som ägare av densamma, *dels* att fastig-
heten icke skall vara så liten — och makarna i det hela så fattiga —
att den är befriad från bevilning. Befriad från bevilning är en fastig-
het, då den endast utgöres av »lägenhet med tillhörande åbyggnad,
då lägenhetens huvudsakliga värde utgöres av åbyggnaden och ej över-
stiger 500 kr.» samt makarna icke heller äga någon annan fastighet
eller deras inkomst som helhet icke överstiger 500 kr.

En fastighet är en gift kvinnas enskilda egendom antingen enligt
lag, då hon före eller under äktenskapet ärvt eller före äktenskapet
förvärvat densamma, eller också ifall den i äktenskapsförord, testa-
mente eller gåvobrev förbehållits henne såsom enskild — med eller
utan ytterligare villkor rörande förvaltningen.

Mantalsskriven för fastigheten blir hon därigenom, att hon på
mannens mantalsskrivningsblankett uppgives såsom enskild ägare av
fastigheten; är det fråga om stadsfastighet som helt eller delvis ut-
hyres, är ägaren även skyldig att lämna särskild förteckning på hyres-
gästerna och den hyra de betala, och denna förteckning bör, då fastig-
heten är hustruns enskilda, vara undertecknad av henne, icke av
mannen. Men dessutom är det önskvärt att hustrun, första gången hon
blir mantalsskriven för fastigheten, även på kronouppbördskontoret (i
Stockholm antagligen hos rotemannen) styrker sig vara enskild ägare av
fastigheten antingen genom lagfartsbevis, ifall hon har ett sådant, eller
genom arvskiftesdokument, äktenskapsförord, testamente eller gåvobrev.

Att märka är att om fastigheten är hustruns enskilda, men icke
tillika undantagen från mannens förvaltning, det är mannen, som skall
självdeklarera för *inkomsten* av densamma.

Den minsta *inkomst*, för vilken man är skyldig erlagga allmän
bevilning och på vilken man följaktligen kan erhålla kommunal röst-
rätt och valbarhet, utgör som regel 500 kr. Genom bestämmelsen i
1908 års bevilningsförordning, att gift kvinnas inkomst, även om hon
för den erhåller egen debetsedel, dock under alla omständigheter skall

sammanräknas med mannens, har emellertid för den gifta kvinnan skapats en undantagsställning, som gör det möjligt för henne att uppnå den kommunala rösträtten och valbarheten på ett inkomstbelopp, som väsentligen understiger 500 kr., förutsatt endast att hennes och mannens sammanräknade inkomst uppgår till åtminstone detta belopp. Intill ingången av 1911 kunde det minimibelopp, för vilken gift kvinna blev skattskyldig och därmed kommunalt röstberättigad, vara praktiskt taget hur litet som helst; den särskilda inkomst, för vilken en gift kvinna skulle erhålla 1 öre i kronoskatt, var, om makarnas sammanräknade inkomst belöpte sig till 500 kr., endast 10 kr.; ju mera den sammanräknade inkomsten sedan steg, dess mindre behövde hustruns del därav vara, och när den sammanräknade inkomsten översteg 1,800 kr., då inga avdrag vidare ifrågakommo, behövde hustruns inkomst blott utgöra en enda krona.

Genom antagandet av 1910 års nya skattelagar har nu allmänna bevillningen nedsatts från 1 % av det skattepliktiga beloppet till endast $\frac{1}{10}$ %. Denna nedsättning, som icke betyder någon skattelindring, utan endast skett på rent formella grunder, medför emellertid, att de belopp, på vilka en kronoskatt av endast 1 öre kan beräknas — och längre ned kan man ju icke komma — bli tiodubblade över hela linjen. Om alltså makarnas sammanlagda inkomst är 500 kr., behöver hustrun för att bli skattepliktig och därmed kommunalt röstberättigad och valbar numera därav förtjäna minst 100 kr.; överstiger den sammanräknade inkomsten 1,800 kr., blir minimibeloppet för hennes del 10 kr. Som det kanske icke alltid är så lätt att räkna ut dessa saker, införes här nedan en tabell, av vilken framgår den minsta inkomst en gift kvinna behöver vid olika sammanräknade inkomstbelopp mellan 500 och 1,800 kr., förutsatt att avdragen äro de vanliga, 450 resp. 300 kr.

Sammanräknad inkomst:	Hustruns minimi-inkomst:
500 kr.	kr. 100: —
600 »	» 40: —
700 »	» 28: —
800 »	» 22: 86
900 »	» 20: —
1,000 »	» 18: 20
1,100 »	» 16: 90
1,200 »	» 13: 33
1,300 »	» 13: —
1,400 »	» 12: 73
1,500 »	» 12: 50
1,600 »	» 12: 30
1,700 »	» 12: 14
1,800 » och däröver »	10: —

Det ser ut som om genom denna formella åtgärd de gifta kvinnornas möjligheter att förskaffa sig egen debetsedel och därmed kommunal rösträtt och valbarhet skulle ha avsevärt försämrats, utan att riksdagen ens tänkt därpå, ännu mindre avsett detsamma. I praktiken torde det emellertid icke betyda så särdeles mycket; för de allra fattigaste, de för

vilka exempelvis den sammanräknade inkomsten understiger 1,000 kr., torde hustruns arbetsinkomst sällan räknas endast i tiotal, ännu mindre därunder; och för de något mera välbärgade, där hustrun alltså icke är av nöden tvungen att vara självförförvande, bli minimibeloppen ändå så pass små, att det icke torde möta någon större svårighet att förvärva dem för den gifta kvinna, som verkligen önskar att på denna väg göra sig kommunalt röstberättigad och valbar.

För att gift kvinna skall kunna bevillningstaxeras för inkomst måste emellertid hennes inkomst vara av den art, att hon själv »äger däröver råda». Sådan inkomst kan härflyta *dels* ur förmögenhet, *dels* ur eget arbete.

För att inkomst ur förmögenhet skall vara av den natur, att en gift kvinna själv äger råda däröver, måste den vara *undantagen från mannens förvaltning*, antingen genom äktenskapsförord eller genom uttryckligt villkor härom i gåvobrev eller testamente eller genom boskillnad. Härvidlag är dock att observera, att inkomst av aktier icke uppskattas till bevillning hos de enskilda aktieägarna; för sådan inkomst kan alltså en gift kvinna icke erhålla kommunal rösträtt, även om hon själv råder däröver. Uppgår hennes samlade inkomst till 800 kr. eller däröver, eller hennes förmögenhet till minst 6,000 kr., är hon skyldig att självdeklarera för densamma, även för aktieinkomsten eller aktiernas värde, men för erhållande av kommunal rösträtt kommer detta slags inkomst henne icke till godo.

Om en gift kvinna äger en personlig livränta anses denna jämväl, åtminstone teoretiskt, vara av den art, att den är från mannens förvaltning undantagen, även om därom ingenting uttryckligen står i försäkringsbrevet; samtliga våra försäkringsanstalter ha numera till regel att utbetala sådana livräntor endast till den gifta kvinnan själv och emot hennes kvitto; mannen får ej lyfta den utan fullmakt. Detsamma gäller enligt lag även om räntor på medel, vilka innestå på sparbanksbok i gift kvinnas namn. För båda dessa arter av inkomst bör följaktligen gift kvinna självdeklarera. Rörande senare slag av inkomster, sparbanksräntor, lär det emellertid, enligt vad jag erfarit, i flera kommuner nekats gift kvinna att erhålla egen debetsedel på grundval av sådan inkomst; rättmätigheten av detta beslut av taxeringsmyndigheterna torde emellertid vara minst sagt tvivelaktig; nekas den egna debetsedeln bör beslutet härom överklagas hos prövningsnämnden, och ifall även denna är av samma mening hos kammarrätten, och slutligen hos k. m:t (finansdepartementet, varifrån det går till regeringsrätten). Endast på denna väg kan ett lagligt prejudikat vinnas angående vad som här är det riktiga. De gifta kvinnor, som ha sparbanksräntor av erforderlig storlek, borde alltså anse sig skyldiga såväl att deklarerat för desamma som att, om så behöves, fullfölja saken ända upp till regeringsrätten och icke av någon falsk blygsamhet förledas att låta bero vid taxeringsmyndigheternas beslut; dessa äro ingalunda några juridiska auktoriteter, och det gäller här en rent juridisk fråga.

Personliga livräntor ävensom »periodiskt understöd» — exempelvis sådant årligt understöd som en far kan lämna sin gifta dotter —

står i det nu gällande deklarationsformuläret upptaget såsom inkomst av arbete. Frågan blir då: skall hustruns personliga livränta eller det periodiska understöd hon erhåller av sin släkt räknas såsom hennes arbetsinkomst eller som hennes mans? Frågan låter löjlig, men torde i verkligheten vara synnerligen kvistig att besvara; i praktiken må det tillrådas en gift kvinna, som erhåller periodiskt understöd, att låta givaren genom gåvobrev uttryckligen bestämma, att understödet skall stå under hennes egen förvaltning, i vilket fall saken är klar; vad livränta angår bör gift kvinna på samma sätt som med sparbanksräntor försöka självdeklarerera för densamma och, därest hon nekas egen debetsedel, överklaga beslutet.

Gift kvinnas inkomst av arbete står alltid och under alla omständigheter under hennes egen rådighet; här kunna inga spetsfundiga invändningar göras, och här gäller alltså att varje arbetsinkomst, som uppgår till det erforderliga minimibeloppet, ger sin innehavare rätt till egen debetsedel och därmed även till kommunal rösträtt och valbarhet. Till arbetsinkomst räknas först och främst lön och pension, vare sig den förra härrör av fast anställning eller av endast tillfällig sådan. Vidare räknas till arbetsinkomst även arvode, som man fått uppbära för särskilda uppdrag, exempelvis för att revidera en förenings räkenskaper. Däremot är det arbete en gift kvinna utträttar för sin man icke någon skattepliktig inkomst. En gift kvinna, som reder sig utan någon jungfru, kan icke få räkna såsom sin inkomst det belopp hon därigenom inbesparar; ej heller hjälper det om hon utför skrivarbete eller liknande åt sin man. På grund av mannens målsmanenskap kan nämligen man och hustru icke kontrahera med varandra om arbete. Är mannen däremot affärsdrivande eller eljest innehavare av någon firma, blir arvode som hon mottager för arbete åt *firman* skattepliktig inkomst. Slutligen räknas till arbetsinkomst all inkomst av rörelse eller yrke, som gift kvinna driver i eget namn; härvid är att märka, att om hon driver rörelsen eller yrket på annan ort än där hon är mantalsskriven, hon dock skall deklarerera för denna inkomst på mantalsskrivningsorten. Endast efter uppmaning behöver hon lämna uppgift till denna andra ort; hon får då sin allmänna bevillning för denna rörelse och därmed också sin kommunala debetsedel och kommunala rösträtt på den ort där rörelsen drives. Här blir det dock ej fråga om någon sammanräkning med mannens inkomster, men ej heller om några avdrag, utan bevillningen beräknas på hela inkomsten utan vidare.

Alla gifta kvinnor, vilka under förra året haft någon sådan inkomst, som enligt ovanstående berättigar dem till egen debetsedel, böra självdeklarerera nu under februari månad. Detta är det enda sätt, på vilket de kunna få inflytande på de kommunala angelägenheterna och genom landstingsvalen jämväl på de politiska; det är även det verksammaste av alla sätt, på vilka de kunna visa sitt intresse för samhället och dess styrelse och ådagalägga sin mogenhet även för den politiska rösträtten.